

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

АЛХАЛДАГ ТОМО ЭКСНАВАТОР

Уралмаш заводто үзүүлэгчдийн бэлдэгдэж байсан алхалдаг экскаваторай 25 кубометрийн удхуур соо табан тоннны самосвал машина багтаах хадаха байна. Газар малтадаг энэ кораблин стрелань 100 метр ута юм. Газар малтадаг энэ томо машина жэлэй турша соо 6 миллион кубометр шулуу, шорой удхан хаяжа шадаха!

ТАБИН ЖЭЛ СОО ЗАБАЙКАЛИИН ХҮГЖЭЛТЭ

Ойн жэлдэ зориулагдан промышленна выставка Шетэе Ленин нэрэмжэтэ галмай дээр нээгдээ гээд ТАСС-ай корреспондент мэдэсэнэ. Энэ хорь гаран предпритини экспонатуд табигданхай. Табигданхай ба диаграманууд хизаарай промышленностиин угаа тургэнөөр ургайне харуулаа. Жэшээлхэдэ, Совет засагай тогтоонхоо хойшхи табин жэлэй турша соо областы дотор продукци үйлдэбэригэин хэмжээн 50 дахин нэмээ. Витровай компрессорнууд, холодильна установканууд, горно түхээрлэгнүүд, металл отолдог станогүүд, ой модоний промышленностиин гарганан зүйлнүүд выставка дээр табигданхай. Минералууд мүн лэ бий. Забайкалийн газар дор Ментелевэй табигладаг оролдог бүхи шахуу элементнүүд бий юм.

ЗЕРАВШАН ДЭЭГҮҮР ГАРАХА ХАРГЫ

Самарканд Карши хоёрой хоорондо баригдаха харгыда релье табигда ахилээ гээд ТАСС-ай корреспондент Ташкентхэ мэдэсэнэ. Зеравшанска хубша дээр гаргах энэ харгы Узбекистанай хойто ба урда районуудай хоорондох замые хэлэ дахин богони болгохо юм. Шэнэ түмэр замтай түрүүшн үчөгтөөр хоёр талааа нэгтгэ ноно барилга хэглээ. Энэ харгы Каршинска талые ашаглахын тулала техника ба материалнууды абсалгалыге тургэдхэхэ арга олгохо байна.

ДАГЕСТАНАЙ 48 ГЭС

Сулак гэжэ хадахаа урдаан мурэн дээр баригданай Чирюртовско ГЭС гурбадхын милгээр киловатт-час электроэнерги гаргалгы эхилээ.

Дагестан ушаар баялаг, эндэ 1800 шахуу бага ба ехэ гол мурэнүүд бий. Совет засагай тогтоонхоо хойшо республика дотор 48 гидростанцини баригданхай.

Республика доторхи эгээн томо Сулак мурэн дээр 10 ГЭС бариха гэжэ шийдэхгээ. Тэдэнэй эгээн томон болгошо Чиррейск ГЭС баригдаха байнхай. Энэ гил-роузел электроэнерги үтгэхтөө гадна, 300 мянган гектар поля, саад, виноградинуудые уналха арга олгохо, үерэй үедэ мурэний эдагай газарнуудай уналха абталгыгэй зайсуулаха байна.

СУЛА АЛТАН ОЛДОБО

Калимска «Дальний» гэжэ принскдэ 2775 грамм шөгнүүртэй сула алтан олдоо. Инээ зол хуби Александра Ионовата, Евгений Федундэ гуданан байна.

ТҮРГЭНӨВР ЯБАДАГ ТРАМВАЙ

Украинада түргэнөөр ябадаг түрүүшн трамвай магистраль Киевэй барилгад табигжа ахилээ. Энэ лийн Украинын нийслэлэй байрин шэнэ районуд болгошо Отрадный ба Никольск Боршагоноко хоорые холбохо юм. Гурбан километр шахуу захжаа трамвайн халтахагуйн тулала пугеэроууд, мүн харгынууд дээгүүр гарганан полотнонууд эндэ баригдаха.

ХОЛЫН ХОЙТО ЗҮГЭЙ ФЕРМЭ

Холын хойто зүгэй Чукоткын Иульгин гэжэ тосхондо һу наалин фермэ байгуулагданэ. 30 үнээн теплоходоор ехэ аймагта хэжэ ушартай болон байна. Тэдэнэр гурбан-Японой, Охотско болон Берингово далайнуудые галтан гараа. Арктическа Эвексинот гэжэ портодо тээжинне автомашинануудта ашажа, саашань абалашанан байна.

ГИДРОГЕОЛОГУДАЙ ЗУБЛӨӨН

Сибиринь болон Алас-Дурна зүгэй газар дорохи үнэе табин жэлэй туршада шийжэлэлгын дунгуудые гаргалхын тулала гидрогеологуудай зүблөөн Тюменьтэ нээгдээ. Москва, Ленинград, Киев, Свердловск, Новосибирск, Якутск, Улаан-Удэ, Хабаровск болон оройн зүүн зүгэй бусад гурзуудай 200 гаран эрэмжэд ба маргажалтэд эндэ эрээ.

УУЛЗАНА, ХӨӨРЭЛДЭНЭ

Агууехэ Октябрийн 50 жэлэй ойдо зориулагданай КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүдэ амжалтад аунда үргэнөөр тайлбарилхын тула партиин Улаан-Удн Советскэ райкомой агитаци болон пропагандин табиг предпритинүүдта пропагандинистнуудай 17 тухсай бүлэг амжилтанан юм.

Мүнөө эндэ бүлэгүүд эрэлхтэйгээр ажаллана. Улаан-Удн шолэй, Кировэй нэрэмжэтэ завдуула, Буркоопсоюзтай болон бусад эмхи зургаануудтай эндэ үзэрүүдтэ Тезисүүд тухшаа зөөрөөнүүд олоор үйгэргэгдэнэ. Пропагандистнууд нухэд Татхаров, Елюнов, Ципленков болон бусад үдэрэй эеэлгэнэй үедэ, халаанай урууруу хүдэлмэришлэйтэй уулзажа, Тезисүүд тухшаа зөөрөгдөхтэй хамта тэдэнэй амжалтмээр, амжалтаар һомирхон.

Тэрэ үбгэн таряанайнгаа поли дээгүүр ябахалда, захалхан орой гансахан хоолос эшөөн хухалжа абаад, хамтарга үтээлүүгэй үндэрлөн хойно алыган дээрээ дүмүүхэнээр орооһынэ таряажа, амталан байтарга:

— Таряан, алтан шениисе, ажамидарал,—гээд ханаа алдаа хуха. Тедэ тэрэ үедэ энэ үбгэнэй шуйше гэрнэе, юунтэ ханаага алдалгы, орооһынэ ингэжэ «алтан» гэжэ юундэ нэрлэһынэ ойлгохоор үшөө болоудай ябаа хаб.

Халгал болгохо, адархтай, тэнийхээ болгоһон хургануудынэ хаража гайхагша бэлэй.

Тингээд таряагаа хургажа, иварини хүйтэнэ мультэтүүлэн обин соогоо нэгэ-нэгэ бүхалээр эхилээ, табаран мангэр голноё амбаартаа оруулхалда, үнөөш шениисеэ алыган дээрээ абажа:

— Алтан шениг, алтанай зэргэ хүсэтэй,—гээдэнэ би нүдэнүүдэ бэлтгэхэнэ ондоо юу ойлгохо нэнбэй. «Ямар алааа хурдаа, орооһондоо юун хүсэн гэжэ байха нэм» гээд зэргын уймар болдоо абтагдадаг байдаа.

Тингээд тээ хабар, амбаарилгаа хоорондо байдаа, энэ үбгэн долоон суургын саана, ойрон хүрбэл, далан хараалда хүртэхөөр хадагалданхай үрэнэйнгөө орооно гаргахалда:

— Ажаһуудалай эрдэин, алтан болзорһоо уридшалба

Нина Шагдарова «Коммунизм» колхозой культурын байшантай директорээр ажалладаг. Тингээд тус наалин гүүртэдэ тэрэ гапсаараа ерэдэггүй, харин агитбргагатайгаа ерэдэг гэсэнэ. Хонирхолтой гоё концерт тайлсадаг, ууха түгэлдөр лекци, хөөрлөөнүүдэ үйгэргэдэг, гүүртэ болон отарануудай культбазануудые шөөмөлэн зөхөблөсодог, ханын гызетэ ба дайшалхы хуудануудые гаргалжадаг юм.

— Та, хэзээ эрээгүүрнай ерэдэхтэ? Концерт хараа наа,—гэжэ нэгэ наалин дугаараа юм.

— Улангүй ерэхэд байба, Угелөөд Угуугай гүүртэдэ ошохо. Концерт хүлээнэт. Хүлээнэтэйгэй буруугүй юм аабза. Тедэ уран хайханай самодетельностьда ооһодоо хабаадсахаа яанаба?—гэжэ тэрэнэй хэлэхэдэ, наалин шад тэрэнэй үгсэ дамжэнэ.

Улангүй Нина Шагдарова Хуан-Хушундай наалин гүүртэдэ заатагүй ерэхэд байба.

Б. М. ЦЫДЕНЖАПОВ. Ярууна.

ОЧЕРК

НЭРЭШ ДУУТАЙ, ХОНГӨЛ.

СОВЕТ УЕЫН түмэн хайхан одоо дор тэрэнэй солото горнак, шагна намай: шини ерэдүгй тээшэ эрмэлзэн бодол, ехэ замда зоринон үйлэ хэрэг, хуби занынхын угаа аруун, атхарма хайхан байна!

Яган гэрэл тодоор! Нэрэш дуутай, хонгө — Нэрэш байнаш, солгө, — Сэлэнгем гоёон, Сэнхирлэнш, Тобон! Шини хормой тодоор. Шэнэ горд болдоор! Яган гинзэ одоор! Яган гэрэл тодоор!

ТАРЯАН

Таряан. Алтан таряан. Хаанаа, хэжэй үгүүлхөн үгэ бэ? Шар, алтанай үнгэтэй хадан, шениисе «алтан» гээд, алтанай сасуудад байгаа ёһотой гэжэ ормологто бэлэйб.

Хаяхан таряа зуряагын үедэ Мухар-Шабарэй «Зиная Ленина» колхозой үндэр нэбгатай Дамба үбгэнэй сэдхэхтэй ханан хөөрлөөд, поли дээгүүр ябажа, таряанай ургасын шонжне хаража байтарга, «алтан шениисе» гэжэ үбгэнэйнгөө хэлэхэнэ, энэ үбгэнэй шөө минни багада байһай ингэжэ хэлдэгтынэ ханаантам оршоо һэн.

...Гушаад гаран оной саана һэн. Хадын хабшууда багтажа ядаһан шениг дээрэ гэрүүдөө һубаруулан табиган үмсын ажалтай айланууд хадануудайнгаа гурбан уйтан хүндэ бүхэнэйнгөө газарые гугалтай улын зэргэ хэһэг болгожо хоорондоо хубаагаад, олон сурбануудайнгаа «амынь хүдэлгэхэ» арбай таряа абаха арбай шамай шадалтай агша бэлэй. Намарай эхиндэ Дамба үбгэн таряа тариган поли дээрэе гаргахалда, нэгэн гэрбэл, хүрин хара шарайгаа гэрэлтүүлэн, уйтан шэрүүн нүдэнүүдээ урин дулаан ошо сасуулан байхан, үгы гэрбэл, аадар бороогой үзүүнүүдтэй тэнгэри шениг бурхасоод, бөхэ уруугаа харан, халагал байхан мүнөөшө нүдэнгэм эли харгалхалда гээб.

Тэрэ үбгэн таряанайнгаа поли дээгүүр ябахалда, захалхан орой гансахан хоолос эшөөн хухалжа абаад, хамтарга үтээлүүгэй үндэрлөн хойно алыган дээрээ дүмүүхэнээр орооһынэ таряажа, амталан байтарга:

— Таряан, алтан шениисе, ажамидарал,—гээд ханаа алдаа хуха. Тедэ тэрэ үедэ энэ үбгэнэй шуйше гэрнэе, юунтэ ханаага алдалгы, орооһынэ ингэжэ «алтан» гэжэ юундэ нэрлэһынэ ойлгохоор үшөө болоудай ябаа хаб.

Халгал болгохо, адархтай, тэнийхээ болгоһон хургануудынэ хаража гайхагша бэлэй.

Тингээд таряагаа хургажа, иварини хүйтэнэ мультэтүүлэн обин соогоо нэгэ-нэгэ бүхалээр эхилээ, табаран мангэр голноё амбаартаа оруулхалда, үнөөш шениисеэ алыган дээрээ абажа:

— Алтан шениг, алтанай зэргэ хүсэтэй,—гээдэнэ би нүдэнүүдэ бэлтгэхэнэ ондоо юу ойлгохо нэнбэй. «Ямар алааа хурдаа, орооһондоо юун хүсэн гэжэ байха нэм» гээд зэргын уймар болдоо абтагдадаг байдаа.

Тингээд тээ хабар, амбаарилгаа хоорондо байдаа, энэ үбгэн долоон суургын саана, ойрон хүрбэл, далан хараалда хүртэхөөр хадагалданхай үрэнэйнгөө орооно гаргахалда:

— Ажаһуудалай эрдэин, алтан болзорһоо уридшалба

Нина Шагдарова «Коммунизм» колхозой культурын байшантай директорээр ажалладаг. Тингээд тус наалин гүүртэдэ тэрэ гапсаараа ерэдэггүй, харин агитбргагатайгаа ерэдэг гэсэнэ. Хонирхолтой гоё концерт тайлсадаг, ууха түгэлдөр лекци, хөөрлөөнүүдэ үйгэргэдэг, гүүртэ болон отарануудай культбазануудые шөөмөлэн зөхөблөсодог, ханын гызетэ ба дайшалхы хуудануудые гаргалжадаг юм.

— Та, хэзээ эрээгүүрнай ерэдэхтэ? Концерт хараа наа,—гэжэ нэгэ наалин дугаараа юм.

— Улангүй ерэхэд байба, Угелөөд Угуугай гүүртэдэ ошохо. Концерт хүлээнэт. Хүлээнэтэйгэй буруугүй юм аабза. Тедэ уран хайханай самодетельностьда ооһодоо хабаадсахаа яанаба?—гэжэ тэрэнэй хэлэхэдэ, наалин шад тэрэнэй үгсэ дамжэнэ.

Улангүй Нина Шагдарова Хуан-Хушундай наалин гүүртэдэ заатагүй ерэхэд байба.

Б. М. ЦЫДЕНЖАПОВ. Ярууна.

ОЧЕРК

НЭРЭШ ДУУТАЙ, ХОНГӨЛ.

СОВЕТ УЕЫН түмэн хайхан одоо дор тэрэнэй солото горнак, шагна намай: шини ерэдүгй тээшэ эрмэлзэн бодол, ехэ замда зоринон үйлэ хэрэг, хуби занынхын угаа аруун, атхарма хайхан байна!

Яган гэрэл тодоор! Нэрэш дуутай, хонгө — Нэрэш байнаш, солгө, — Сэлэнгем гоёон, Сэнхирлэнш, Тобон! Шини хормой тодоор. Шэнэ горд болдоор! Яган гинзэ одоор! Яган гэрэл тодоор!

шениисе,—гээд өөхөө хаража, холые шертөһөн болголого заргалша һэн.

Энэ үбгэнэй эдэ үгэнүүдэй ухые таряа ургуулжа үзөөгүй би хаанааа ойлгохо бэлэй. Эзэнэй дээжэ хилэмэн тэрэ занца, халаша, булгаргаа өөрөө урдадаг, түгүүдэ лэ амандаа хэлэ шэнгээр наадаг, «салхалан байхаа, сагаан хониний һууд муухай болодо» шениг хилэмээе хэрэглэхтээ болихошые ушар байгша.

Тедэ ямар ехэ хүсэ хүлгэ гаргажа, ямар ехэ бэрхшээлүүдэй табжа, хилэмээе аманда хэнэ гэршэбиди. Эзэнэин гансал таряашан лэ хүн мэтэхэ таа.

Өрнөөгөө «сагта Дамба үбгэн поли дээрэе гаргахалда, хүнаһай үйгөөр хэһэн корзина үбөртөө тэбэрээд, орооһоо нэгэ нэгээр сасажэ ябахалда, орооһонэй юу-нэй зэргэ сэнтэйе шөнжжэл ябаа ёһотой. Угышые наа, эртын наһанда таряагаа хүдлөөгөөд, «улаан сурбанууд» ама дэһөн үлөөхөдөө, орооһон тухай, байгали тухай юу болдог байһынэ таажа ядахаар бэшэ. Хэли шөнөөн хүсэн, хэли шэнээн хүлгөн хилдэ хаягдаба гэршэб!

Мүнөө Дамба үбгэн «алтан шениисе» гэжэ дахин дабтаба. Гуша гаран жэлэй саана хэлэһэн энэ үгсэ мүнөө дабтахалда, тэрэнэй ямар удхатайгаар хэлэһынэ би үшөөл ойлгоогүй хаб, тинхэлэмни:

— Саг хубилаа,— гэжэ нам тээшэ харууд, мийдэ гээ һэн.

...Алтан шара шениисе. Алтан, алтанай зэргэ хүсэтэй гээдэ таряан хэлүүлхэ ёһоороо хэлүүлээ, хэлүүлхэе байха. Энэхээд монсогорхон орооһон соо нэгэ талааа хүнэй бар хүсэн, эрдэм ухаан, нүгөө талааа—байгалиин эрлинг, хүнэй мэдэлдэ орохо зураггүй хүсэн бүрилдэн шэнгэһэн. Байгалиин эрлинг хүсые амалга мэдэлдэ орууланай ашаар хүн энэ ургамалы хубилгажа, ажамидарайтайнгаа тэжээл болгоһон. Байгалиин хуули ёһые таажа, өөрнөөгөө аша тулала зориулан хүнэй эршэ хүсэгүүдөө тэрэ ургахагүй. Хүнэй хэлы ехэ хүсэн энэхээд гаргалданба: газараа элдэхэб, тарихаб, уналхаб, бороо ороно аа гү гэжэ үшөө тэнгэри өөдэ харахаб, хуряахалда алта суугуулан шигээр сугзуулаха!

Ушөө ухаан болодоо, нанал элдэхэлэ хүдэлгэхэ! Иймэл хадан «алтан» гөһөн нэрэ тэрэмизэ үгөө ёһотой.

Гансашые энэ бэшэ. Хилэмээе—эзэнэй дээжэ гэжэ дээрэ хэлдэгдөн. Хилэмээе—хүнэй ажамидарха эшэ үндэһэн. Энэ талааа харабал, хилэмээн алтанһаа үнэтэй сэнтэй.

Иймэл хадан «алтан», «алтанай зэргэ хүсэтэй» гөһөн Дамба үбгэнэй үгын уха тийбарилгажа ахилээ. Энэхээд үгүүлээр

И. БУЛАГА

Яруунын совхоз гүрэндэ һу худалдаагаар юнэ харынгат түсөө болзорһоон урид дүүргэбэ. Энэхээд тус колхозой түрүү наалишадай хубита ехэ. Жэшээлхэдэ, дүрбэдхэй отделеини наалишан Балма Ванчикова үнөөн бүриһөө 1919 литр һу хаагаа. Тэрэшэлэн нүхэд 3. Низамова, Б. Дылыкова, М. Ватомкуева гуршад мүн лэ һайн үрэ дүн туйлаһан байна.

Тинхэдэ совхозой хоёрдохой отделеини Валентина Зин байгша ондо үнөөн бүриһөө литр һу хааха уялгатай үнөө энэ үнэгэршэе хугацаа 1800 литр хаанхай. Нурова Агууехэ Октябрийн елис революцийн ойн байрай болотор жэлэйнгээ түсөө дүүргээд, шэнэ жэлэй үнөөн бүриһөө үшөө 300 һу хааха зорилгоотой.

М. ЯКОВ

Дамба үбгэн нам тээшэ мийдэ гэхэдэ, эгэлдэе харалдаа абаа ёһотой гээд таагаа һэм.

М. БУЛАГА

И. БУЛАГА

М. ЯКОВ

М. ЯКОВ

МОСКВА. СССР-эй арадай ажахын туйлтануудай выставка дээрхи «Замбуулин» гөһөн лавильон. Эгээл нийэ одон-огосоор Ю. А. Гатсрин замбуулинда ниндэһэн байна. ТАСС-ай фото.

